

Studenci Erasmus w Polsce - raport z badania Erasmus Student Network 2005

Seweryn Krupnik, Ewa Krzaklewska
Erasmus Student Network

Socrates
Erasmus

Edukacja i Kultura

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Program SOCRATES-Erasmus

Wydanie broszury sfinansowano z budżetu programu SOCRATES-Erasmus

Copyright © 2006 by Ewa Krzaklewska, Seweryn Krupnik

Niniejsza publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko jej autorów
i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jej zawartość merytoryczną.

Opracowanie redakcyjne:

1. Katarzyna Marek
2. Małgorzata Członkowska-Naumiuk
(Narodowa Agencja Programu Erasmus)

Skład i opracowanie graficzne: Novelart Wojciech Górski

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Narodowa Agencja Programu SOCRATES

ul. Mokotowska 43

00-551 Warszawa

tel.: 022 622 37 12

fax: 022 622 37 10

www.frse.org.pl

www.socrates.org.pl/socrates2

INTERNATIONAL EXCHANGE
ERASMUS STUDENT NETWORK

Zdjęcia na okładce i stronie tytułowej: Ewa Krzaklewska i archiwum Polskiej Organizacji Turystycznej

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne.....	5
Wprowadzenie	7
Podsumowanie wyników.....	8
Informacje o badaniu	9
Metodologia i realizacja badania	9
Wyniki badania europejskiego	10
Charakterystyka studentów Erasmusa przyjeżdżających do Polski	11
Dane demograficzne.....	11
Sytuacja społeczno-ekonomiczna studentów	12
Dziedziny studiów.....	13
Pobyt na stypendium Erasmusa w Polsce	14
Informacje ogólne.....	14
Motywacja studentów	15
Studia i pobyt w Polsce	18
Nauka języka polskiego	19
Sytuacja finansowa	22
Zadowolenie studentów z pobytu na stypendium Erasmusa.....	23
Ogólne zadowolenie z wymiany.....	24
Zadowolenie z różnych aspektów studiowania	25
Trzy wymiary studiowania za granicą.....	28
Rola organizacji studenckich w zwiększaniu zadowolenia studentów z pobytu w uczelni zagranicznej na przykładzie działalności	
Erasmus Student Network.....	29
Rekomendacje	34
Aneks 1: Kwestionariusz badania ESN Survey.....	35
Aneks 2. Literatura	44
Aneks 3. Więcej o Erasmus Student Network	46
Spis tabel	48
Spis wykresów.....	48

SŁOWO WSTĘPNE

Międzynarodowa wymiana studentów jest jednym z najbardziej istotnych elementów nowoczesnego modelu szkolnictwa wyższego. Stosowana zgodnie z duchem procesu bolońskiego stała się powszechna, a jej wpływ i znaczenie dla procesu kształcenia i kreowania ścieżki kariery zawodowej doceniają zarówno studenci jak ich przyszli pracodawcy. Unia Europejska od wielu lat prowadzi politykę edukacyjną sprzyjającą wzrostowi mobilności studentów.

W latach 90. polskie uczelnie włączyły się aktywnie w międzynarodowy nurt wymiany studentów, początkowo w ramach programu Tempus, a następnie Erasmus. Rozwój wymiany oznaczał wzajemne zaufanie partnerów do jakości świadczonych usług edukacyjnych i stanowił źródło ważnych dla uczelni i jej studentów doświadczeń. Systematycznie zwiększała się liczba podpisywanych umów i dziś trudno sobie wyobrazić uczelnię, w której nie ma aktualnych i przyszłych „stypendystów Socratesa”.

Skala udziału polskich studentów w międzynarodowej wymianie napawa optymizmem. Z drugiej strony należy jednak dążyć do zrównoważenia liczby studentów wyjeżdżających z liczbą studentów zagranicznych przyjmowanych przez polskie uczelnie. Taki bilans na pewno przyniesie korzyści naszemu systemowi edukacji.

Studenci z Europy i świata będą przyjeżdżać na okres studiów do naszych uczelni, jeżeli zadbamy o odpowiednią promocję Polski, jako kraju o atrakcyjnej ofercie kształcenia i dobrych warunkach studiowania. Zwiększenie międzynarodowego charakteru naszego środowiska studenckiego jest potrzebne zarówno polskim studentom, którzy z różnych względów nie mogą sami wyjechać na zagraniczne stypendia, jak również naszej kadrze akademickiej.

Zachęcenie odpowiednio dużej liczby młodzieży do studiów w Polsce wymaga ze strony naszych uczelni dużego wysiłku organizacyjnego i przygotowania dobrej pod każdym względem oferty. Potrzebna jest rzetelna analiza słabych i mocnych stron naszych propozycji skierowanych do zagranicznych studentów.

W zadaniu tym będzie bardzo pomocne badanie przeprowadzone przez Erasmus Student Network. Autorzy tego badania: pani Ewa Krzaklewska i pan Seweryn Krupnik, dzięki doświadczeniu jakie zdobyli w czasie pobytu

w uczelniach zagranicznych w ramach programu Erasmus, uwzględnili w badaniu wiele spraw istotnych z punktu widzenia studentów. Wyniki badań umożliwiają sformułowanie istotnych wniosków dotyczących m.in. procedur przyjmowania studentów zagranicznych w naszych uczelniach oraz zwiększenia atrakcyjności studiów i studiowania w Polsce.

Zagraniczni studenci, którzy zdecydowali się na odbycie w naszych uczelniach części studiów wyjeżdżają z bardzo dobrą o nich opinią, stawiając nas niejednokrotnie przed innymi krajami Unii Europejskiej, co wskazuje na ogromny potencjał polskich uczelni. To jednak nie zmienia faktu, że trzeba koniecznie podjąć bardziej intensywne działania zmierzające do zrównoważenia międzynarodowej wymiany studentów.

W mojej ocenie jednym z powodów niekorzystnego bilansu wymiany, o którym jednak przeprowadzone badania nie mówią, jest dosyć ograniczona oferta zajęć prowadzonych w naszych uczelniach w popularnych językach obcych. W wielu zagranicznych uczelniach jest normalną praktyką organizowanie zajęć w językach obcych dla „kursowych” studentów. Możliwość nauki nie tylko w ojczystym języku kreuje nowe umiejętności i jednocześnie nie stwarza bariery dla studentów obcokrajowców.

Badanie wykazuje, że studenci z zagranicy dobrze przyjmują organizowane dla nich indywidualne zajęcia, chętnie podejmują też wykonywanie prac dyplomowych. Tymczasem, z naszego punktu widzenia, ważniejsze jest uzyskanie przez polskich studentów „wartości dodanej”, czyli korzyści wynikających ze wspólnej pracy w międzynarodowych zespołach.

Mam nadzieję, że prowadzone przez Erasmus Student Network badanie będzie kontynuowane. Pozwoli to na bieżące zbieranie opinii studentów Erasmusa na temat studiów w Polsce, a także na ocenę postępu, jaki w tym względzie się dokonuje.

Tomasz Saryusz-Wolski

WPROWADZENIE

Studenci Erasmus przyjeżdżają do Polski już od dziewięciu lat. Liczba ich stale wzrasta, lecz jest wciąż proporcjonalnie mniejsza od liczby Polaków, którzy wyjeżdżają na zagraniczne uczelnie. W roku akademickim 1998/99, czyli w pierwszym roku udziału Polski w programie SOCRATES-Erasmus, do Polski przyjechało 220 studentów Erasmus. W 2004/2005 liczba przyjeżdżających wzrosła do 2 332 (dla porównania grupa wyjeżdżających Polaków liczyła 8 390 osób).

Europejskie badanie ESN Survey 2005¹ miało na celu opisanie doświadczeń studentów Erasmus w Europie, zbadanie ich motywacji, poziomu satysfakcji ze studiów oraz oceny pobytu w danym kraju. Autorzy badania chcieli zidentyfikować czynniki wpływające na wzrost zadowolenia studentów ze stypendium, jak i wskazać aspekty programu wymagające poprawy. Badania w Europie spotkały się z bardzo szerokim odzewem: prawie 8 000 studentów wypełniło internetową ankietę.

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania dotyczące stypendystów Erasmus studiujących w Polsce. Mamy nadzieję, że przedstawione tu informacje pomogą polskim uczelniom lepiej zrozumieć sytuację ich gości oraz zainicjują zmiany, dzięki którym więcej stypendystów Erasmus będzie chciało spędzić semestr lub rok swoich studiów w Polsce.

Dziękujemy wszystkim sekcjom Erasmus Student Network za promocję badania, oraz wszystkim, którzy pomogli w jego realizacji na poziomie międzynarodowym – szczególnie partnerowi badań firmie Petrus Communications². Szczególne podziękowania za wkład w powstanie tej publikacji kierujemy do Narodowej Agencji Programu SOCRATES-Erasmus. Pragniemy także podziękować Krzysztofowi Dzikiewiczowi za uwagi na temat niniejszego tekstu, Katarzynie Marek za jego redakcję oraz Panu doktorowi Tomaszowi Saryusz–Wolskiemu za Słowo wstępne i recenzję.

1 Więcej informacji o badaniu oraz raport europejski są dostępne na stronie: www.esn.org/survey.

2 Więcej o agencji na stronie www.petruscommunications.com.

PODSUMOWANIE WYNIKÓW

Charakterystyka studentów. Średnia wieku respondentów wynosiła 23,5 roku. Kobiety stanowiły 60% respondentów, a mężczyźni 40%. Dochody rodzin studentów przyjeżdżających do Polski były nieznacznie niższe niż dochody studentów Erasmusa w Europie.

Pobyt w Polsce. Zdecydowana większość studentów przyjechała z krajów Europy Zachodniej tj. „starych” krajów UE . (94%). Średni czas pobytu w Polsce dla studenta programu Erasmus wyniósł 6,5 miesiąca. Najbardziej popularnym miastem był Kraków (38%), potem Warszawa (20%) a następnie Wrocław (9%). Podczas pobytu w Polsce studenci uczestniczyli w zajęciach na uczelni. Jednocześnie wielu z nich pracowało indywidualnie np. przygotowując pracę magisterską.

Język polski. Przed przyjazdem na stypendium, większość studentów oceniała swoją znajomość języka polskiego jako zerową. Postępy w nauce języka były większe, jeśli studenci brali udział w kursie językowym i komunikowali się po polsku na uczelni.

Finanse. Średnia wysokość stypendium przyjeżdżających studentów wynosiła 230 euro (około 900 PLN) miesięcznie, ale zróżnicowanie kwot stypendium było znaczne. Jak wynika z badania, stypendium w wysokości 400-450 euro miesięcznie gwarantuje studentowi zagranicznemu możliwość pokrycia wszystkich kosztów wymiany.

Motywacja studentów. Wśród studentów można wyróżnić dwie grupy: studentów mających akademickie nastawienie do swojego wyjazdu oraz tych, którzy mają podejście pozaakademickie. Druga grupa jest liczniejsza. Co ciekawsze, choć spośród podanych możliwości nikt nie wybrał „rozwijania własnej osobowości” jako powodu wyjazdu, to studenci wymieniali najczęściej ten właśnie aspekt pobytu jako najważniejszą osobistą korzyść z wymiany.

Zadowolenie z wymiany. Studenci byli bardziej zadowoleni z pobytu w naszym kraju niż ze studiowania. Respondenci studiujący w Polsce określili swoje zadowolenie na poziomie porównywalnym do średniego zadowolenia studentów Erasmusa studiujących w innych krajach. Jeżeli chodzi o finansowy aspekt wymiany, to zadowolenie studentów Erasmusa w Polsce było wyższe niż w pozostałych krajach uczestniczących w programie. Z drugiej strony najgorzej oceniono polski system informacji. Studenci uważają, że są

słabo poinformowani na temat warunków studiowania i pobytu w Polsce (zarówno przez uczelnię macierzystą jak i przyjmującą).

Na podstawie odpowiedzi studentów wyróżniono trzy wymiary pobytu na studiach za granicą: społeczny, akademicki i praktyczny. Kompleksowe zaspokajanie oczekiwań studentów zagranicznych na wszystkich wymienionych poziomach wymaga efektywnej współpracy między uczelnią goszczącą, a organizacjami studenckimi. Co więcej, niniejsze badania wykazały, że działanie organizacji studenckich w dużym stopniu wpływa na poziom zadowolenia studentów z pobytu na stypendium zagranicznym.

INFORMACJE O BADANIU

Metodologia i realizacja badania

Badania zostały zorganizowane przez międzynarodową organizację Erasmus Student Network (ESN). Narzędzie badawcze (kwestionariusz) przygotował Zespół Badawczy tej organizacji, a pracami Zespołu kierowała jej wiceprzewodnicząca, Ewa Krzaklewska. Badania zostały zrealizowane przy wsparciu niezależnej agencji Petrus Communications z Paryża.

Przed realizacją badania przeprowadzono pilotaż kwestionariusza na próbie celowej liczącej około 100 osób. We właściwej fazie badania kwestionariusz, w wersji anglojęzycznej, był dostępny dla studentów online (www.esn.org/questionnaire) w okresie czerwiec – lipiec 2005.

Informacja o badaniu została skierowana do studentów w całej Europie, którzy byli w końcowej fazie albo już zakończyli wymianę międzynarodową bądź samodzielne studia za granicą. Do poinformowania studentów wykorzystano lokalne oddziały ESN, kontakty Petrus Communication oraz inne organizacje dbające o wysoką jakość edukacji uniwersyteckiej (European Association of International Education, European Universities Association, AEGEE). Dodatkowo, pomocą służyły odpowiedzialne za wymianę międzynarodową biura konkretnych uczelni. Studenci otrzymali e-maile informujące o projekcie i zawierające kod, który należało wpisać na początku kwestionariusza. Użycie kodu w badaniu miało na celu weryfikację respondentów. Zachętą do udziału w ankiecie była możliwość wygrania 5 „talonów podróznika”, każdy o wartości 100 euro. Nagrody zostały rozlosowane wśród wszystkich osób, które wypełniły kwestionariusz.

Ogółem zebrano **7 754 poprawnie wypełnionych kwestionariuszy**, w tym

223 kwestionariusze wypełnione przez osoby studiujące w Polsce. Spośród tych studentów, 162 osoby studiowały w ramach programu Socrates-Erasmus.

Metodologia badania odwoływała się do badań zadowolenia konsumentów (Customer Satisfaction Research): studenci zostali potraktowani jako „konsumentów”, a uczelnia oraz organizacja studencka (głównie Erasmus Student Network) były odpowiednikami „dostawców usług”. Wyniki omawianego badania sondażowego zostaną porównane z wynikami innych badań zadowolenia studentów zagranicznych w Polsce, w szczególności badania przeprowadzonego przez autorów niniejszego raportu na Uniwersytecie Jagiellońskim³ oraz badania T. Saryusz-Wolskiego⁴.

Wyniki badania europejskiego

W tym podrozdziale przedstawione zostanie krótkie podsumowanie informacji nt. wszystkich respondentów biorących udział w badaniu, czyli 7754 studentów zagranicznych studiujących w Europie. Pełne wyniki badania i jego szersze omówienie zostały zamieszczone w odrębnej publikacji⁵.

Większość respondentów stanowiły kobiety (61%). Średni wiek studentów wyniósł 23,5 roku. Respondenci studiowali najczęściej na kierunkach ekonomicznych (21%), technicznych (19%) oraz filologicznych (11%). Większość studentów pochodziła z krajów Europy Zachodniej (78%) – pozostałe 22% z krajów Europy Środkowej i Wschodniej.

Studenci spędzili średnio 7 miesięcy za granicą. Najwięcej studentów studioowało w Hiszpanii (13%), Włoszech (12%), Niemczech (10%), Szwecji (9%) i Francji (8%). Polska z 223 studentami, którzy wypełnili ankietę po pobycie w Polsce, znalazła się w tej klasyfikacji na 10 miejscu (3% ogółu respondentów). Warto jednak zwrócić uwagę, że znaczącą część respondentów (7%) stanowili polscy studenci studiujący za granicą.

Motywacje studentów do wyjazdu były różne. Wśród najważniejszych powodów wyjazdu wymieniano podnoszenie znajomości języka obcego, zdobywanie nowych doświadczeń i poprawę własnej pozycji na rynku pracy.

3 Ewa Krzaklewska, Seweryn Krupnik, Magdalena Tałach *Uniwersytet Jagielloński w oczach studentów zagranicznych – badanie zadowolenia ze studiowania*, raport niepublikowany

4 Tomasz Saryusz-Wolski, Renata Figlewicz, Agnieszka Antosiak, Dorota Wodnicka, Paweł Ciołekiewicz, *Jak studiuje się w Polsce? Badanie zadowolenia Studentów Erasmusa*, Centrum Badań i Rozwoju Kształcenia Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

5 Ewa Krzaklewska, Seweryn Krupnik *Experience of studying abroad for exchange students in Europe. Research Report*. Erasmus Student Network, Brussels 2005.

Na uwagę zasługuje fakt, że kobiety i studenci z Europy Środkowej i Wschodniej (czyli m.in. Polacy) częściej wymieniali powody akademickie tzn. zdobywanie wiedzy.

94% respondentów było zadowolonych z pobytu za granicą. Generalnie studenci byli nieco bardziej zadowoleni z pobytu za granicą niż z samych studiów (oceny odpowiednio 4,6 oraz 4,0 na 5-stopniowej skali, gdzie 5 oznacza najwyższą, a 1 najniższą ocenę). Studenci byli najbardziej zadowoleni ze społecznego aspektu swoich pobytów (z życia studenckiego, atmosfery kraju i miasta, w którym przebywali, kontaktu z lokalną kulturą), a najmniej zadowoleni z aspektu praktycznego (ich sytuacja finansowa w trakcie studiów na zagranicznej uczelni oraz informacje na temat pobytu za granicą, które otrzymali zarówno przed jak i po wyjeździe).

CHARAKTERYSTYKA STUDENTÓW ERASMUSA PRZYJEŹDŻAJĄCYCH DO POLSKI

Dane demograficzne

Średnia wieku respondentów wynosiła 23,5 roku. Studenci mieli od 19 do 31 lat. Większość respondentów naszego badania – 60% – stanowiły kobiety. Wysoki odsetek kobiet jest charakterystyczny dla programu Erasmus.

Uczelnie macierzyste respondentów badania znajdowały się w: Niemczech (27 respondentów), Włoszech (22), Francji (19), Finlandii (13), Hiszpanii (11), Belgii (10), Szwecji (8) i Portugalii (7).

Tabela 1. Wykaz krajów, w których znajdowała się uczelnia macierzysta studenta. Liczba odpowiedzi: 155.

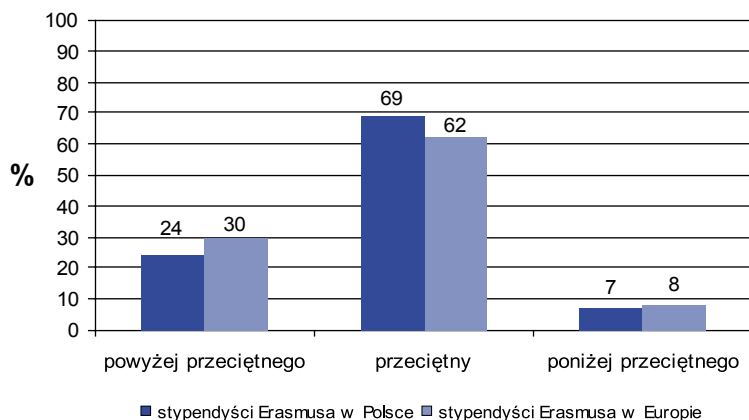
Kraj	Liczba odpowiedzi	Kraj	Liczba odpowiedzi
Niemcy	27	Bułgaria	3
Włochy	22	Szwajcaria	3
Francja	18	Dania	2
Finlandia	14	Holandia	2
Hiszpania	11	Turcja	2
Belgia	10	Grecja	1
Szwecja	8	Islandia	1
Portugalia	7	Łotwa	1
Austria	5	Norwegia	1
Węgry	5	Rumunia	1
Litwa	5	Słowenia	1
Wielka Brytania	5	Ogółem	155

Jak pokazuje tabela 1, zdecydowana większość respondentów przyjechała do Polski z krajów Europy Zachodniej (94%). Prawdopodobnie stypendyści Erasmusa z krajów Europy Środkowej i Wschodniej chętniej wybierają uczelnie w Europie Zachodniej. Ponadto, z uwagi na fakt, iż współpraca między „nowymi krajami UE” w ramach Erasmusa rozpoczęła się dopiero w roku 2004, liczba umów partnerskich między uczelniami Europy Centralnej i Wschodniej jest jeszcze dość ograniczona. Dodatkowo, kilkoro respondentów urodziło się w Polsce, co pokazuje, że pewna liczba studentów o polskich korzeniach może korzystać z Programu Erasmus jako szansy na lepsze poznanie kraju pochodzenia.

Sytuacja społeczno-ekonomiczna studentów

Respondenci pochodzili z rodzin średniozamożnych. 69% respondentów określiło **dochody** swojej rodziny jako porównywalne do średnich dochodów w kraju pochodzenia, 24% – jako wyższe od średnich dochodów, 7% – jako niższe od średnich dochodów. Porównując te dane z **wynikami europejskimi, możemy zauważyć, że dochody rodzin respondentów przyjeżdżających do Polski są rzadziej wyższe od średniej krajowej, a częściej zbliżone do dochodów przeciętnych.** To pozwala przypuszczać, że stypendia w krajach Europy Centralnej i Wschodniej stwarzają szansę wyjazdu dla mniej zamożnych studentów z Europy Zachodniej.

Wykres 1. Dochody rodzin studentów Erasmusa przyjeżdżających do Polski w porównaniu do dochodów rodzin stypendystów Erasmusa w Europie. Liczba odpowiedzi: 155.

Wykształcenie rodziców respondentów jest podobne do wykształcenia rodziców stypendystów Erasmusa studiujących w innych krajach europejskich. 30% studentów zadeklarowało, że i ojciec i matka mają wykształcenie wyższe, 16% że tylko ojciec ma wykształcenie wyższe, 12% że tylko matka. 43% respondentów pochodzi z rodzin, w których żaden z rodziców nie posiada wyższego wykształcenia.

Dziedziny studiów

Dziedziny studiów najczęściej reprezentowane przez naszych respondentów to **marketing i zarządzanie (28%)**, **nauki techniczne (17%)** oraz **nauki społeczne (11%)**. W porównaniu do wyników europejskich, wśród zagranicznych stypendystów Erasmusa w Polsce niski jest odsetek osób studiujących języki, co prawdopodobnie wynika z małej popularności języka polskiego.

Tabela 2. Dziedziny studiów reprezentowane przez studentów Erasmusa w Polsce.
Liczba odpowiedzi: 155.

Kierunek studiów	Liczba odpowiedzi	%
Biznes i zarządzanie	42	28
Nauki techniczne	25	17
Nauki społeczne	16	11
Nauki medyczne	12	8
Nauki humanistyczne	9	6
Nauki biologiczne	8	5
Filologia, języki	7	5
Sztuka, projektowanie	7	5
Prawo	5	3
Inne kierunki	5	3
Komunikacja	4	3
Matematyka i informatyka	4	2
Architektura, planowanie przestrzenne	3	2
Pedagogika, studia nauczycielskie	3	2
Geografia, geologia	1	1

POBYT NA STYPENDIUM ERASMUSA W POLSCE

Informacje ogólne

Według badania średni czas pobytu w Polsce wyniósł 6,5 miesiąca. Jakkolwiek, są tacy respondenci, którzy spędzili w Polsce tylko 3 miesiące, jak i tacy, którzy przedłużyli pobyt do około roku. Respondenci studiowali przede wszystkim w Krakowie (38%) i Warszawie (20%), następnie we Wrocławiu (9%), Poznaniu (8%), Katowicach (6%) oraz Gdańsku (6%).

Największa liczba respondentów studiowała na Uniwersytecie Jagiellońskim (39 studentów) oraz na Akademii Ekonomicznej w Krakowie (22 studentów). Studenci wybierali chętniej uczelnie w dużych polskich miastach.

Tabela 3. Uczelnie, na których studiowali respondenci. Liczba odpowiedzi: 162.

Nazwa Uczelni	Liczba odpowiedzi
Uniwersytet Jagielloński	39
Akademia Ekonomiczna w Krakowie	22
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	14
Uniwersytet Warszawski	14
Politechnika Wrocławska	13
Akademia Ekonomiczna w Katowicach	9
Uniwersytet Adama Mickiewicza	8
Politechnika Gdańska	6
Uniwersytet Mikołaja Kopernika	5
Politechnika Śląska	5
Politechnika Poznańska	3
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu	2
Uniwersytet Gdański	2

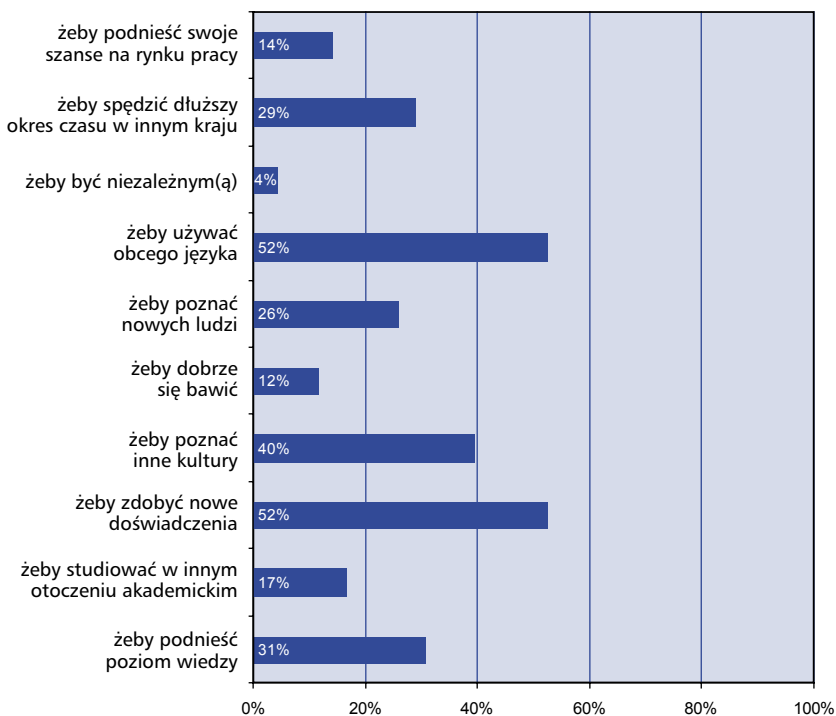
Dodatkowo po jednym reprezentancie z 20 innych uczelni w Polsce.

Motywacja studentów

Respondenci zostali poproszeni o wybranie maksymalnie trzech spośród 11 powodów⁶, dla których zdecydowali się studiować za granicą. Warto zwrócić uwagę, że jeden z powodów (*żeby rozwijać własną osobowość*) nie został wybrany przez nikogo.

Wykres 3 przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o motywację. Warto zwrócić uwagę, że najpopularniejsze przyczyny wyjazdów nie są ściśle związane z nauką, zdobywaniem wiedzy. Wyniki te wskazują, że **wyjazd na stypendium Erasmusa kojarzy się respondentom głównie z rozwojem pozaakademickim**. Trzy najważniejsze przyczyny udziału w wymianie to: podniesienie umiejętności posługiwania się językiem obcym, zdobycie nowych doświadczeń oraz poznanie innych kultur.

Wykres 2. Powody wyjazdu za granicę studentów przebywających w Polsce (% odpowiedzi). Liczba odpowiedzi: 162.

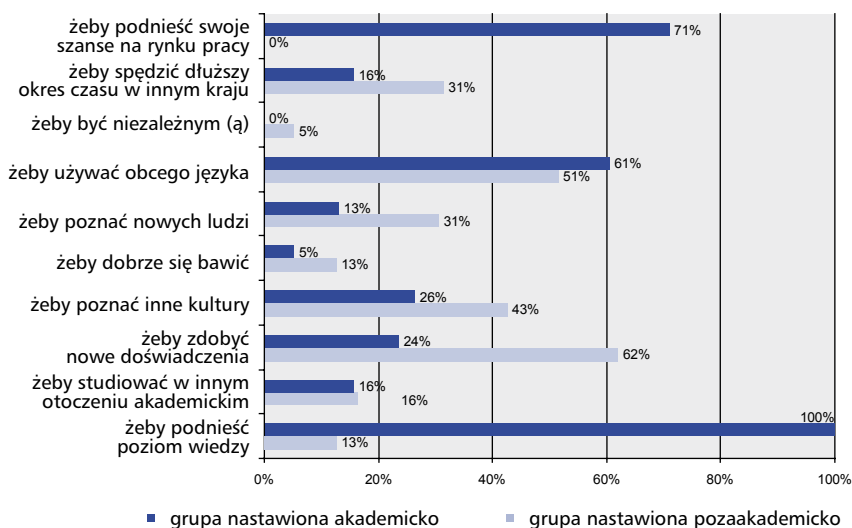
6 11 powodów zostało wybranych po konsultacjach eksperckich. Oprócz wyboru spośród 11 możliwości respondenci mogli także wskazać powód niewymieniony w kwestionariuszu.

Porównanie odpowiedzi respondentów studiujących w Polsce z odpowiedziami osób studiujących w innych krajach pokazało, że studenci przebywający w Polsce częściej wskazywali jako powód swojego przyjazdu do naszego kraju **chęć poznania innych kultur**, a rzadziej używanie języka obcego. Wynik ten jest zbliżony z wynikiem badania przeprowadzonego przez T. Saryusz-Wolskiego (2003), według którego podstawowym powodem studiowania w Polsce była chęć poznania innej kultury. Ta specyfika może wynikać stąd, że wiedza o naszym kraju jest w Europie wciąż stosunkowo niewielka.

Studenci częściej wskazywali dobrą zabawę jako powód wyjazdu, a studentki poznanie innych kultur. Natomiast sposobność spędzenia dłuższego okresu czasu w innym kraju jako powód udziału w programie, stosunkowo częściej wskazywali studenci oceniający swoją sytuację materialną jako dobrą.

Wyodrębniono⁷ dwie grupy respondentów, które najbardziej różniły się odpowiedziami. Wyróżniono w ten sposób *grupę o nastawieniu akademickim* (34 osoby, 21% wszystkich studentów) oraz *grupę o nastawieniu pozaakademickim* (128 osób, 79% respondentów).

Wykres 3. Motywacja członków grupy nastawionej akademicko i pozaakademicko (w %). Liczba odpowiedzi: 162.

7 Do wyodrębnienia użyto hierarchicznej analizy skupień.

Podczas gdy dla grupy nastawionej akademicko studia za granicą związane były z podniesieniem wiedzy, a przez to ze zwiększeniem swoich szans na rynku pracy, członkowie grupy nastawionej pozaakademicko wyjeżdżali, by poznać inną kulturę i kraj, a także by zdobyć nowe doświadczenia i poznać nowych ludzi.⁸

Interesujące okazuje się zestawienie deklarowanych powodów wyjazdu za granicę z odpowiedziami na pytanie o to, czego respondenci nauczyli się podczas pobytu. Odpowiedzi dotyczących kwestii naukowo-akademickich jest dosłownie kilka. Dominują natomiast zagadnienia związane z rozwojem osobowości:

- **otwarcie się na innych;**

„Teschtsch” – „Cześć” po polsku, bo jeśli jesteś otwarty na innych, łatwiej z nimi rozmawiać.

- **umiejętność „radzenia sobie w życiu”;**

Życie z dala od domu czyni silniejszym i przygotowuje do wielu wyzwań w przyszłości.

- **tolerancja, wyzbycie się stereotypów;**

Szacunek dla kultur innych niż moja.

- **uczenie się/ zdobywanie niezależności;**

Jak dawać sobie samemu radę – być zupełnie samodzielny.

- **poznanie siebie;**

Całkowicie odnalazłem siebie.

Porównanie deklarowanych motywów wyjazdu za granicę z jego najważniejszym efektem przynosi więc paradoksalne wnioski. **O ile spośród prawie dwustu studentów nikt nie wskazał osobistego rozwoju jako powodu wyjazdu, to większość studentów stwierdziła, że taki właśnie rozwój jest najważniejszą korzyścią wyniesioną z pobytu za granicą.** Konkluzja ta jest zgodna z wynikami badania T. Saryusz-Wolskiego⁹.

8 Należy podkreślić, że wniosek dotyczy postrzegania wyjazdu przez samych studentów a kompetencje związane z motywacją pozaakademicką są wysoko ceniene na rynku pracy. Za zwrócenie uwagi na tę kwestię dziękujemy doktorowi Saryusz –Wolskiemu.

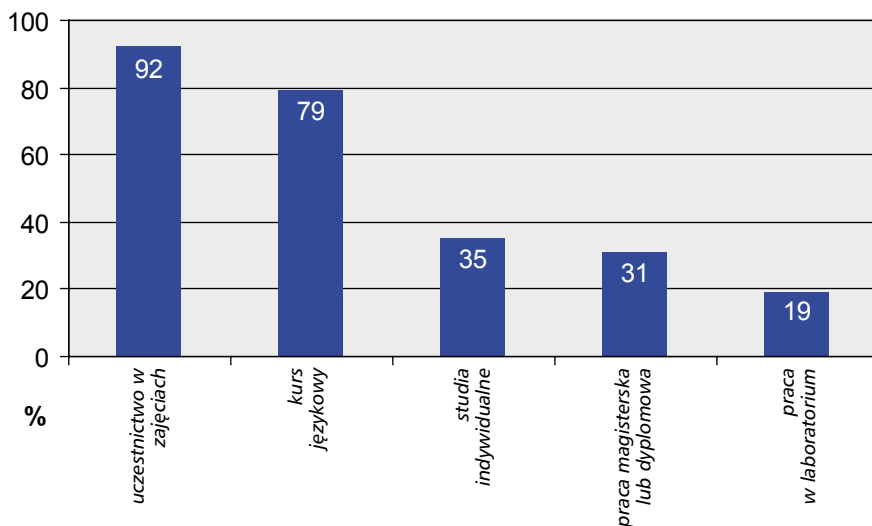
9 Saryusz-Wolski T., Figlewicz R., Antosiak A., Wodnicka D., Ciołkiewicz P. (2003), *Jak studiuje się w Polsce? Badanie zadowolenia Studentów Erasmuss 2001/2002*, Centrum Badań i Rozwoju Kształcenia Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, dostępne na stronie Narodowej Agencji: www.socrates.org.pl/erasmus.

Studia i pobyt w Polsce

Podczas pobytu w Polsce prawie wszyscy studenci Erasmusa uczestniczyli w zajęciach na uczelni przyjmującej (92% respondentów). Dość duża grupa studentów pracowała nad swoją pracą magisterską bądź pracą końcową na studiach pierwszego stopnia (31%) lub studiowała indywidualnie (35%). W porównaniu do wyników europejskich, większa liczba respondentów pracowała indywidualnie (w badaniach europejskich 27% respondentów pracowało nad swoją pracą magisterską, a 33% studiowało indywidualnie). Powodem tego może być brak wystarczającej liczby programów i zajęć oferowanych studentom w językach obcych. Indywidualny tok studiów jest dobrym rozwiązaniem dla studentów pragnących studiować w Polsce ze względu na kierunek studiów czy zainteresowania, lecz nie władających językiem wystarczająco biegle, by brać udział w zajęciach prowadzonych po polsku.

Jedynie 19% respondentów pracowało w laboratorium, w porównaniu do 27% w badaniu europejskim. Przyczyną może być to, iż polskie uczelnie nie zawsze dysponują nowoczesnym sprzętem lub może on być niedostępny dla studentów obcokrajowców.

Wykres 4. Studiowanie w Polsce – najczęstsze zajęcia studentów.

Studenci Erasmusa powinni mieć zagwarantowany kurs językowy na uczelni przyjmującej. Duży procent respondentów wziął udział w kursie językowym: aż 79% w porównaniu do 73% respondentów w badaniu europejskim.

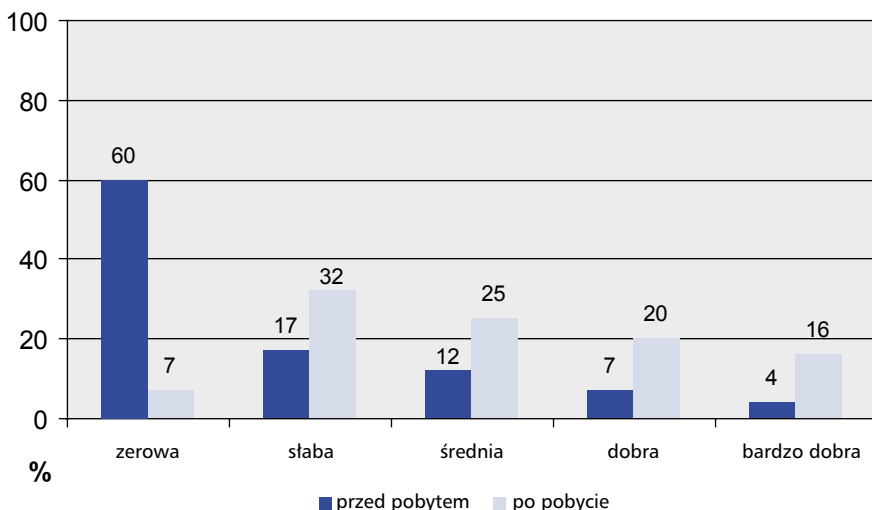
14% respondentów podjęło się pracy zarobkowej podczas pobytu w Polsce (w badaniu europejskim 8%). Dodatkowo, 9% wykorzystało pobyt w Polsce jako okazję do odbycia praktyki, a 9% wykonywało pracę w ramach wolontariatu. Pojawia się pytanie, czy te sposoby integrowania się z nowym środowiskiem zależą od znajomości języka polskiego. Tą kwestią zajmiemy się w następnym rozdziale.

Nauka języka polskiego

Podczas analizy rezultatów dotyczących Polski, w wielu momentach pojawia się problem języka. Intuicja podpowiada nam, że ci studenci, którzy władają bardzo dobrze językiem polskim będą lepiej zintegrowani ze środowiskiem lokalnym i będą mieli lepszy dostęp do pracy, praktyk czy wolontariatu.

Wśród respondentów znalazła się duża liczba studentów oceniających swój poziom języka polskiego przed pobytem jako zerowy (60%). Po zakończeniu wymiany grupa ta zmalała do 7%. Niewielu studentów oceniało poziom znajomości języka polskiego przed stypendium jako dobry (7%), a jeszcze rzadziej bardzo dobry (4%). Liczby te wzrastały po wymianie do 20% i 16%.

Wykres 5. Procent studentów o określonej znajomości języka polskiego przed i po pobycie na stypendium Erasmusa (w %). Liczba odpowiedzi: 162.

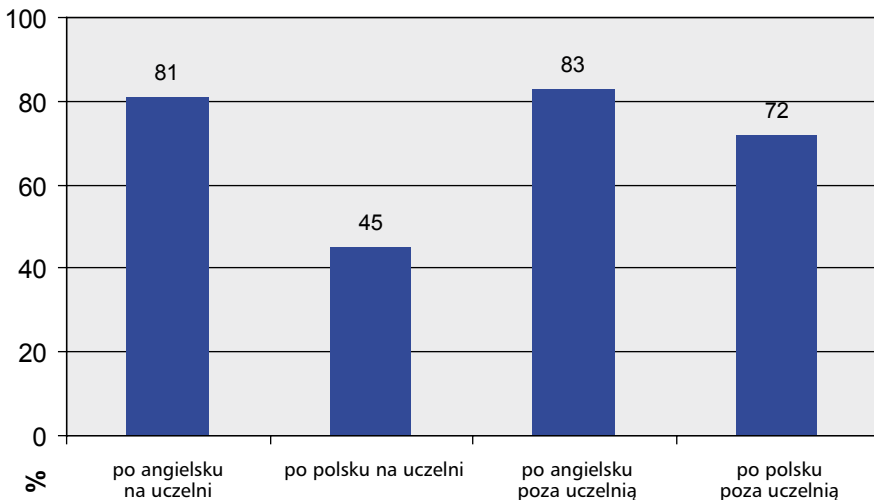

Respondenci ocenili swoją **znajomość języka polskiego** przed przyjazdem do Polski na poziomie 1,8 (na skali od 1 – „zerowa znajomość” do 5 – „bardzo dobra znajomość”). Poziom opanowania języka polskiego po pobycie wzrósł w ocenie własnej studentów do poziomu 3,05, co oznacza średnią znajomość języka polskiego. Średni wskaźnik postępu¹⁰ wynosi 1,25 punktu.

Bardzo duży wpływ na postępy w nauce języka ma uczestnictwo w kursie językowym. Respondenci biorący udział w kursie językowym zadeklarowali swój postęp na poziomie 1,37. Natomiast pozostali studenci deklarowali postęp na poziomie 0,81.

Postępy w nauce języka zależą także od tego, czy dany język jest używany podczas pobytu. **Studenci Erasmusa w Polsce komunikowali się na uczelni przede wszystkim po angielsku (81%).** Po polsku komunikowała się blisko połowa studentów (45%). Poza uczelnią studenci używali obu języków: polskiego (72%) i angielskiego (83%).

Wykres 6. Komunikowanie się na uczelni i poza uczelnią po angielsku i po polsku.
Liczba odpowiedzi: 162.

¹⁰ Wskaźnik postępu można obliczyć odejmując od poziomu znajomości języka po pobycie poziom przed pobyciem.

Badanie wykazało, że studenci posługiwali się oboma językami. Jednak, na podstawie posiadanych danych, nie jesteśmy w stanie stwierdzić, z jaką częstotliwością i na jakim poziomie. Co ciekawe, **wśród naszych respondentów nie było studenta, który posługiwałby się wyłącznie językiem polskim.** Nawet osoby bardzo dobrze znające polski posługiwały się równolegle językiem angielskim. 26% respondentów posługiwało się wyłącznie językiem angielskim.

Komunikowanie się w języku polskim na uczelni i poza uczelnią wyraźnie wpływa na poprawę ogólnej znajomości języka polskiego. Wśród studentów, którzy posługiwali się językiem polskim na uczelni i poza nią znacznie wyższy jest wskaźnik postępu znajomości języka (1,55 – w przypadku osób, które używały polskiego na uczelni, 1 – w przypadku osób, które polskiego nie używały; analogiczne dane w przypadku posługiwania się językiem polskim poza uczelnią wyniosły: 1,39 i 0,9). Widzimy zatem jak **ważne jest stwarzanie rozlicznych okazji do posługiwania się językiem polskim na uczelni jak i poza nią.**

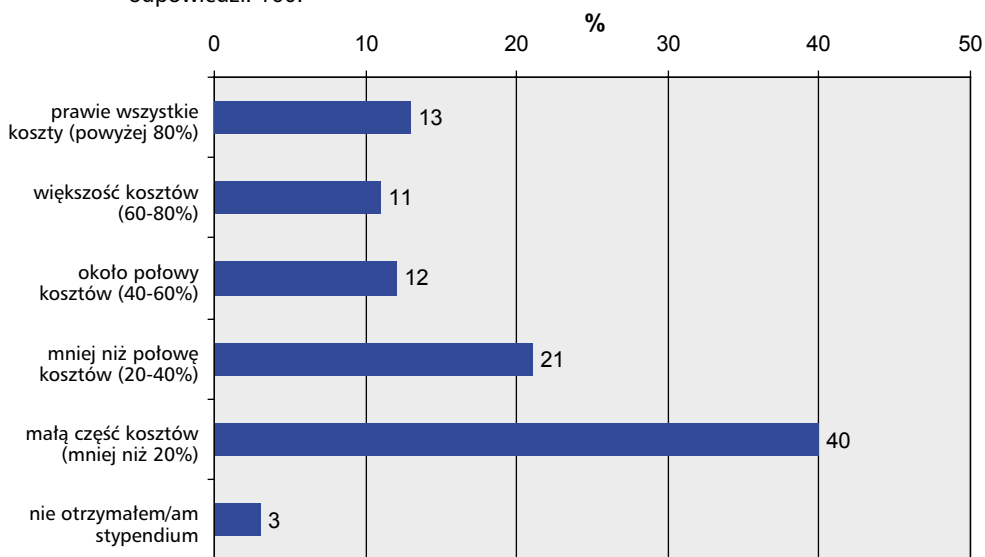
Jak pisaliśmy wcześniej, wydaje się, że osoby o lepszej znajomości polskiego powinny mieć łatwiejszy dostęp do pracy, praktyk i wolontariatu. Rezultaty badania nie potwierdzają jednak tych przypuszczeń. Poziom znajomości języka polskiego u osób, które pracowały w Polsce wynosi średnio jedynie 1,7 (bardzo słabo), u studentów odbywających praktykę poziom ten jest nieznacznie wyższy – wynosi 2,2 (słabo), z kolei u osób uczestniczących w wolontariacie – 1,6 (bardzo słabo). Fakt, że liczba studentów na praktykach i wolontariacie jest bardzo niska wynikać może z innych czynników, takich jak niedostępność informacji po angielsku, brak motywacji ze strony studentów, czy też brak zainteresowania pracodawców zatrudnianiem studentów zagranicznych.

Sytuacja finansowa

Średnia wysokość stypendium, jakie otrzymywali studenci studiujący w Polsce wyniosła 230 euro (około 900 PLN) na miesiąc. Zróżnicowanie wysokości kwot stypendium było znaczne. Niektórzy studenci nie otrzymali żadnego wsparcia (3% respondentów, tzw. „zero-grant students” – studenci bez grantu), niektórzy otrzymali nawet do 500 euro miesięcznie¹¹.

Jedynie 13% studentów stwierdziło, że stypendium pokryło prawie wszystkie koszty związane z wyjazdem, 11%, że pokryło ono większość kosztów, zaś 12%, że pokryło około połowy kosztów. Aż 40% studentów zaznaczyło, że stypendium pokryło małą część kosztów, a 21%, że mniej niż połowę kosztów wymiany.

Wykres 7. Jaką część kosztów pobytu w Polsce pokryło stypendium? Liczba odpowiedzi: 160.

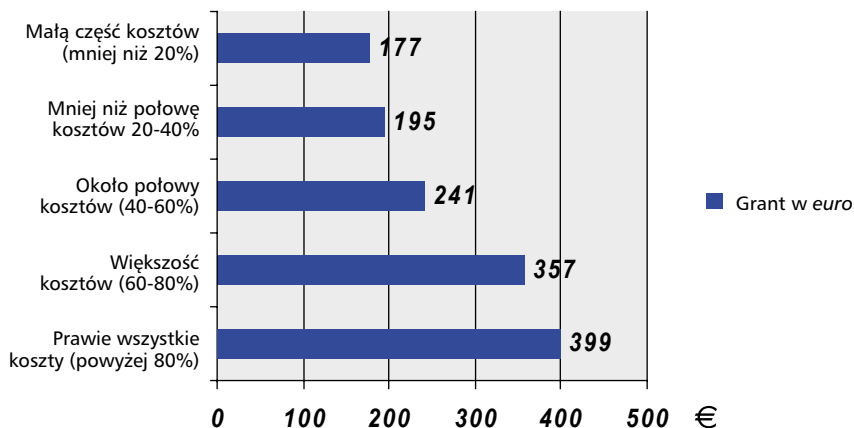
Odpowiedzi zależą w dużej mierze od wartości przyznanego stypendium. Stypendium w wysokości ok. 177 euro na miesiąc pozwalało na pokrycie jedynie niewielkiej części kosztów pobytu w Polsce. **Stypendium na poziomie 400-450 euro na miesiąc umożliwia studentowi zagranicznemu pokrycie**

¹¹ Najczęściej stypendium Erasmusa wynosi około 150-200 Euro. Jednak niektórzy studenci otrzymują dodatkowe wsparcie od rządu lub uczelni macierzystej.

kosztów utrzymania podczas pobytu na wymianie w Polsce, bez konieczności podejmowania dodatkowej pracy, czy też zaciągania pożyczki.

Wykres 8. Zależność między średnią wysokością stypendium a pokryciem kosztów wymiany. Liczba odpowiedzi: 155.

Stypendium a pokrycie kosztów wymiany

ZADOWOLENIE STUDENTÓW Z POBYTU NA STYPENDIUM ERASMUSA

Zadowolenie studentów było mierzone za pomocą czterech rodzajów pytań. Dotyczyły one:

- zadowolenia ze studiów,
- zadowolenia z pobytu w obcym kraju,
- zachęcania znajomego do wyjazdu (jest to standardowo wykorzystywany w badaniach marketingowych wskaźnik zadowolenia),
- zadowolenia z dwunastu aspektów studiowania¹².

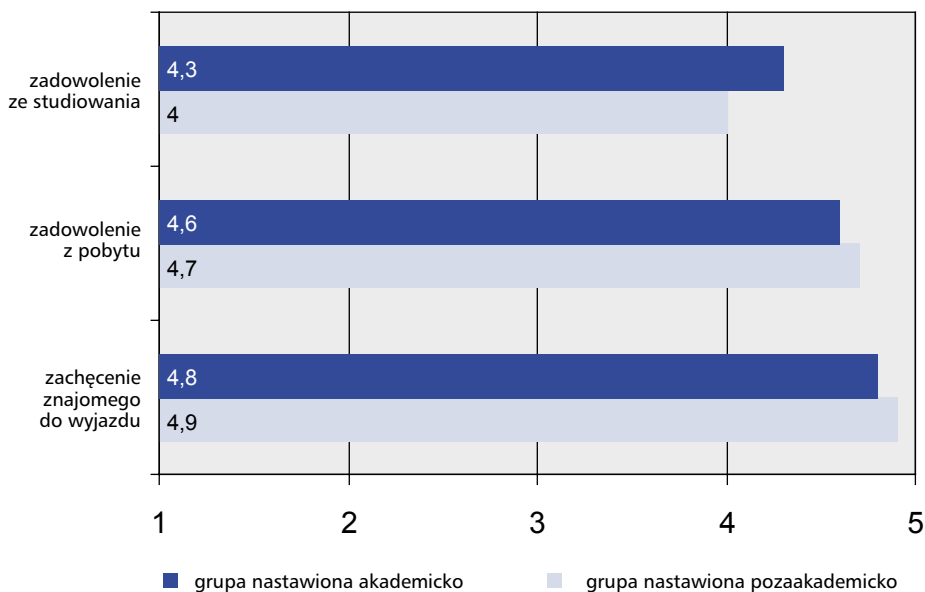
¹² W przypadku większości pytań zastosowano standardową 5-elementową skalę odpowiedzi. W przypadku pytań o zadowolenie możliwe odpowiedzi to: *zdecydowanie niezadowolony(a), raczej niezadowolony(a), ani zadowolony(a) ani niezadowolony(a), raczej zadowolony(a) oraz zdecydowanie zadowolony(a)*. W przypadku pozostałych próśb o ocenę, wykorzystano odpowiedzi: *zdecydowanie nie, raczej nie, ani nie ani tak, raczej tak oraz zdecydowanie tak*.

Ogólne zadowolenie z wymiany

Studenci są bardziej zadowoleni z pobytu w naszym kraju niż ze studiowania. Respondenci udzielili najczęściej pozytywnych odpowiedzi na pytania dotyczące zachęcania do wyjazdu za granicę innych osób. Warto zaznaczyć, że wyniki dotyczące studentów Erasmusa w Polsce są zbliżone do wyników wszystkich respondentów¹³.

Interesujące informacje wynikają z porównania odpowiedzi na pytania o zadowolenie udzielanych przez studentów nastawionych akademicko i pozaa akademicko (wykres 9). Jak ilustruje wykres, **studenci nastawieni akademicko są bardziej zadowoleni ze studiowania niż studenci nastawieni pozaa akademicko.** W przypadku zadowolenia z pobytu i zachęcania znajomego do wyjazdu różnice nie są tak znaczne.

Wykres 9. Odpowiedzi na pytania o zadowolenie w grupach studentów różniących się motywacją – średnia ocen (skala:1-wartość najniższa, 5-wartość najwyższa). Liczba odpowiedzi: 162.

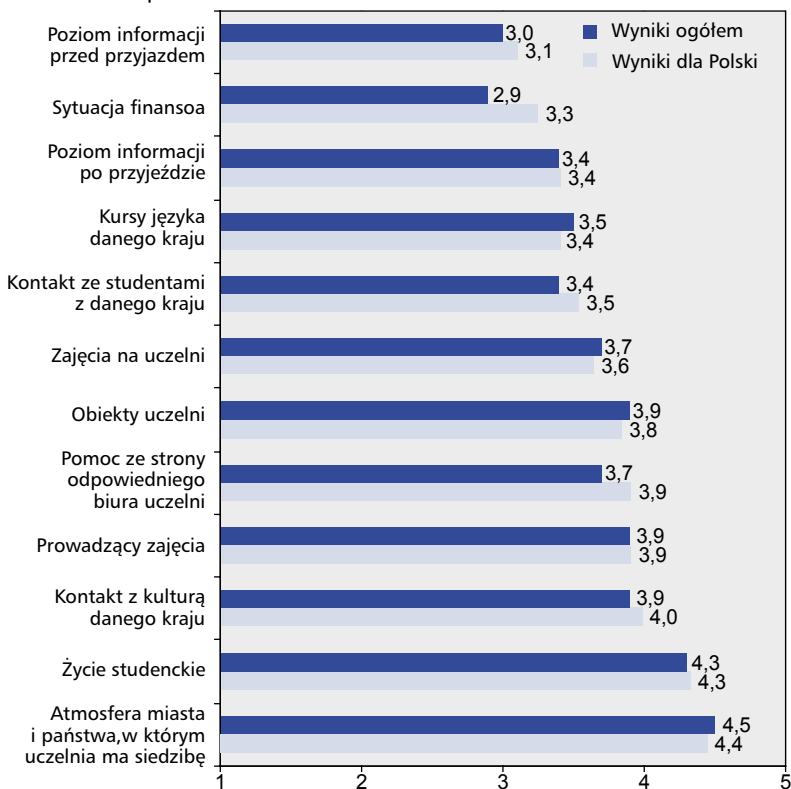
13 Por. Teichler U. (ed.) 2002, *ERASMUS in the SOCRATES Programme. Findings of an Evaluation Study*. ACA Papers on International Cooperation in Education. Lemmens, Bonn.

Zadowolenie z różnych aspektów studiowania

W trakcie konstruowania kwestionariusza na podstawie wcześniejszych badań i konsultacji z ekspertami wyróżniono 12 aspektów studiowania. **Wśród najniżej ocenianych znalazły się poziom poinformowania i sytuacja finansowa.** Z kolei **najwyżej oceniano kontakt z kulturą danego kraju, życie studenckie oraz atmosferę miasta i państwa, w którym uczelnia przyjmująca ma siedzibę.**

Wykres 10 przedstawia porównanie średnich ocen zadowolenia studentów studiujących w Polsce i wszystkich respondentów. Niemal wszystkie oceny są do siebie zbliżone. Jedynym wyjątkiem jest sytuacja finansowa. **Stypendyści studiujący w Polsce są bardziej zadowoleni z własnej sytuacji finansowej niż stypendyści studiujący w innych krajach.** Powodem takiego stanu rzeczy są najprawdopodobniej niższe koszty życia w Polsce niż w krajach Europy Zachodniej.

Wykres 10. Średni poziom zadowolenia z 12 aspektów studiowania – wyniki dla Polski i ogólnie dla Europy (skala: 1- wartość najniższa, 5-wartość najwyższa). Liczba odpowiedzi:162.

Wśród 14 europejskich krajów, w których studiowało najwięcej stypendystów Erasmusa (dolna granica 100 respondentów) **Polska zajęła bardzo wysokie miejsca, jeśli chodzi o następujące kryteria: (a) atmosfera miasta i państwa, w których uczelnia goszcząca ma siedzibę i (b) kontakt ze studentami z danego kraju – (pierwsze miejsce) – oraz (c) kontakt stypendysty z kulturą danego kraju – (drugie miejsce).**

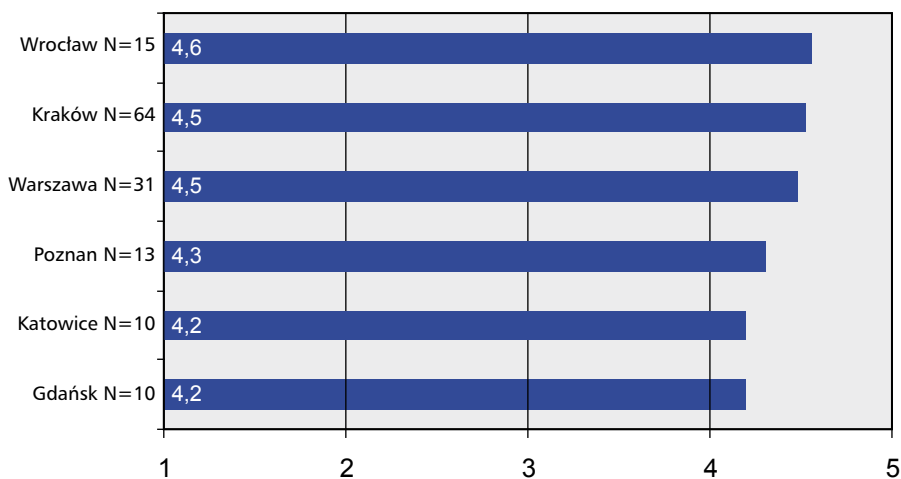
Tabela 4. Zadowolenie z aspektów pobytu ściśle związanych z danym krajem

Kraj, w którym studiowali respondenci	Atmosfera miasta i kraju, w którym znajduje się uczelnia goszcząca		Kontakt ze studentami danego kraju		Kontakt z kulturą danego kraju		Liczba odpowiedzi
	średnia	Pozycja	średnia	pozycja	średnia	pozycja	
Austria	4,26	12	3,57	1	3,94	3	121
Belgia	4,38	4	3,26	13	3,82	11/12	146
Czechy	4,44	2	3,38	7	3,91	5/6	142
Dania	4,32	8	3,26	12	3,82	11/12	368
Finlandia	4,22	13	3,35	8	3,80	13	253
Francja	4,33	7	3,43	3	3,92	4	469
Hiszpania	4,43	3	3,31	11	3,91	5/6	780
Holandia	4,3	10	3,33	9	3,83	9/10	292
Niemcy	4,34	6	3,38	6	3,89	7	556
Polska	4,45	1	3,54	2	3,99	1	170

Szwajcaria	4,18	14	3,25	14	3,75	14	122
Szwecja	4,31	9	3,39	5	3,85	8	528
Wielka Brytania	4,29	11	3,31	10	3,83	9/10	326
Włochy	4,35	5	3,42	4	3,96	2	776

Przedstawione na wykresie 11 oceny atmosfery miast i państw, w których mieści się uczelnia goszcząca należy analizować z podwójną ostrożnością. Po pierwsze, pytanie dotyczyło zarówno miasta, jak i kraju, w którym mieściła się uczelnia goszcząca. Po drugie, liczba oceniających jest bardzo niska. Pamiętając o tych metodologicznych zastrzeżeniach można stwierdzić, że **najwyżej oceniano Wrocław, Kraków oraz Warszawę.**

Wykres 11. Ocena atmosfery miasta i kraju, w którym mieści się uczelnia – średnie ocen dla miast, których dotyczyło dziesięć lub więcej odpowiedzi. Liczba odpowiedzi: 140.

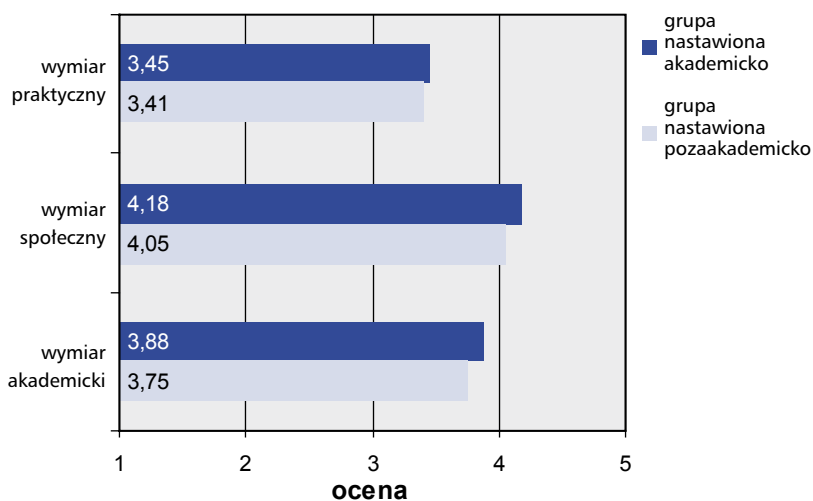
(N - liczba odpowiedzi)

Trzy wymiary studiowania za granicą

Dwanaście aspektów studiowania zostało pogrupowanych¹⁴ w trzy wymiary: społeczny, akademicki oraz praktyczny. Studenci zagraniczni są najbardziej zadowoleni z wymiaru społecznego, który uzyskał średnią ocenę 4,1 (na 5-stopniowej skali), a najmniej z wymiaru praktycznego, który uzyskał ocenę 3,4 (ocena dla wymiaru akademickiego: 3,8). W porównaniu z odpowiedziami respondentów studiujących w innych krajach, wymiar praktyczny oceniany jest jednak nieco wyżej (ze względu na opisaną wcześniej wyższą ocenę sytuacji finansowej w Polsce).

Zestawienie motywacji studentów z poziomem ich zadowolenia ze stypendium (wykres 12) prowadzi do interesujących wniosków. Studenci nastawieni akademicko są bardziej zadowoleni od studentów nastawionych pozaakademicko. Należy jednak podkreślić, że różnice są nieznaczne i nie są statystycznie istotne.

Wykres 12. Zadowolenie grup studentów o różnych motywacjach.
Liczba odpowiedzi: 172.

14 Do pogrupowania użyto analizy głównych składowych.

Kolejnym ważnym zagadnieniem jest znaczenie poszczególnych aspektów pobytu dla ogólnego zadowolenia. Na zadowolenie ze studiowania najistotniejszy wpływ miały zajęcia oferowane przez uczelnię oraz kontakty z miejscowymi studentami. Tymczasem dla ogólnego zadowolenia studenta z pobytu największe znaczenie miała atmosfera miasta i kraju, w którym mieściła się uczelnia goszcząca.

Wyniki pokazują więc, że duże znaczenie dla studentów ma społeczny aspekt pobytu. Władze uczelni, mając na uwadze zadowolenie studentów zagranicznych, powinny kompleksowo podchodzić do ich oczekiwań. Oprócz dbałości o jakość nauczania i poziom informacji studenci zagraniczni powinni mieć zapewnione warunki do „społecznego funkcjonowania”. W obcym środowisku, jakim jest uczelnia w innym kraju, aspekt społeczny jest szczególnie ważny. Studenci muszą zarówno poradzić sobie z szokiem kulturowym, jak i mieć możliwość nawiązania nowych znajomości, przyjaźni.

ROLA ORGANIZACJI STUDENCKICH W ZWIĘKSZANIU ZADOWOLENIA STUDENTÓW Z POBYTU W UCZELNI ZAGRANICZNEJ NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI ERASMUS STUDENT NETWORK

Wcześniejsze badania autorów opracowania wykazały, że warunki współpracy między uczelniami a organizacjami studenckimi i sposoby ich współdziałania wymagają dokładniejszego określenia¹⁵. Zbadanie roli organizacji studenckich w podnoszeniu zadowolenia studentów jest jednym ze środków służących temu celowi.

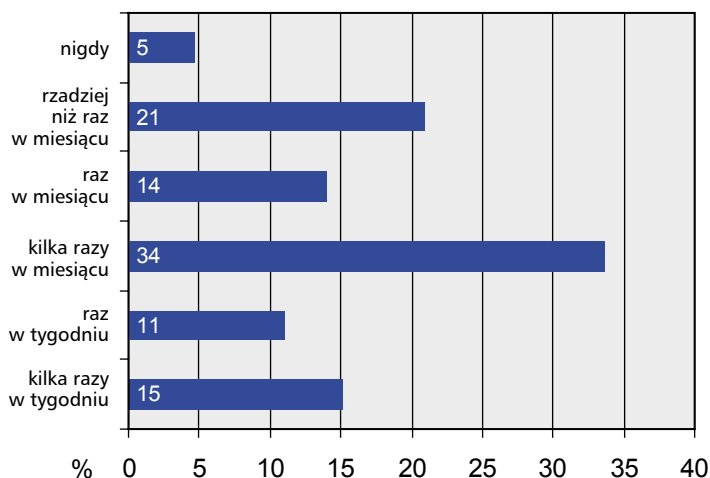
Spośród wszystkich respondentów 67% (108 osób) słyszało wcześniej o Erasmus Student Network. Jako główne źródła wiedzy o organizacji wskazano sekcję ESN na uczelni przyjmującej (49%), znajomych (18%) oraz sekcję z uczelni macierzystej (17%).

Ponad połowa (86 osób, 53%) respondentów stwierdziła, że na uczelni przyjmującej była sekcja ESN. Jak pokazuje wykres 13, tylko 5% studentów (spośród tych, którzy o niej wiedzieli), nigdy nie kontaktowało się

¹⁵ Ewa Krzaklewska, Seweryn Krupnik, Magdalena Tałach *Uniwersytet Jagielloński w oczach studentów zagranicznych – badanie zadowolenia ze studiowania*, raport niepublikowany.

z przedstawicielami organizacji. Natomiast 74% kontaktowało się przynajmniej raz w miesiącu a 26% przynajmniej raz w tygodniu. **Można więc stwierdzić, że osoby, które wiedziały o istnieniu sekcji stosunkowo często się z nią kontaktowały.**

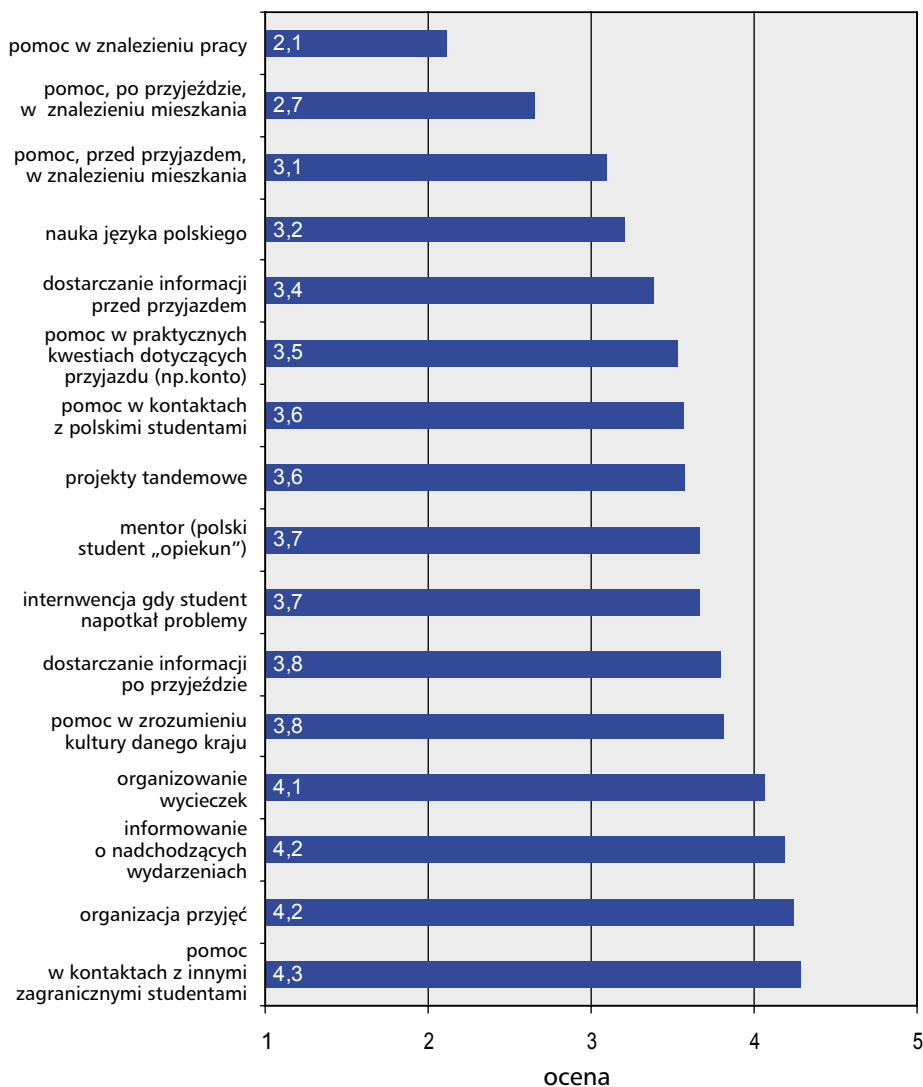
Wykres 13. Częstotliwość kontaktowania się z sekcją ESN (w %). Liczba odpowiedzi: 86.

Studenci byli raczej zadowoleni z pomocy ESN¹⁶. Jak pokazuje wykres 14, studenci byli najbardziej zadowoleni z pomocy ESN w nawiązywaniu kontaktów z innymi zagranicznymi studentami, a najmniej z pomocy w znalezieniu pracy. **Patrząc bardziej przeglądowo można dostrzec, że najwyższe ocenienia jest działalność organizacji na rzecz „życia studenckiego”, a nieco gorzej pomoc w radzeniu sobie z codziennymi problemami.**

¹⁶ Średnie zadowolenie studentów z pomocy sekcji ESN wyniosło 3,9 – w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza zdecydowanie niezadowolony(a) a 5 zdecydowanie zadowolony(a).

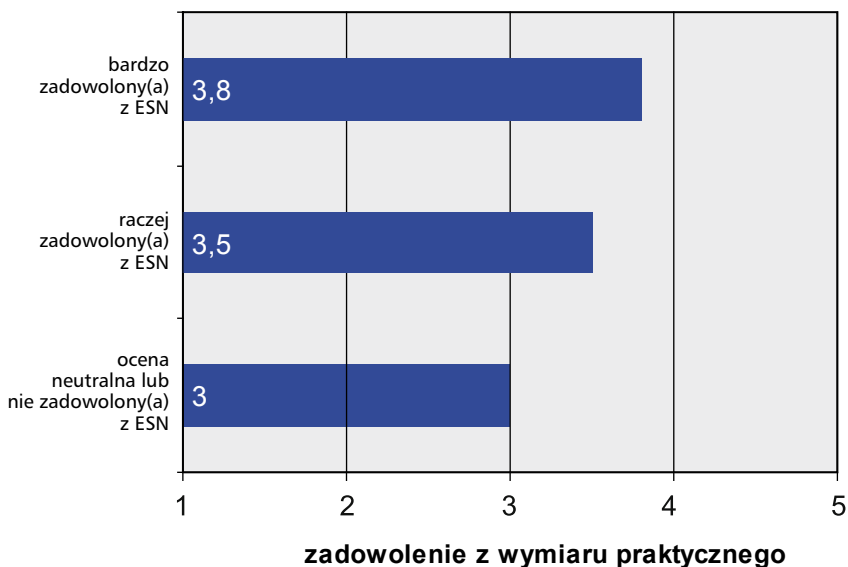
Wykres 14. Ocena poszczególnych aspektów pomocy ze strony ESN. Liczba odpowiedzi: 86.

Wpływ zadowolenia z pomocy ESN na zadowolenie z pobytu na stypendium można mierzyć na dwa sposoby: (1) na poziomie ogólnym – badając zależność między zadowoleniem z kontaktów z ESN a zadowoleniem (i jego trzema wymiarami) z pobytu na goszczącej uczelni oraz (2) na poziomie szczegółowym – badając zależności między zadowoleniem z poszczególnych aspektów, zarówno pobytu jak i pomocy ESN.

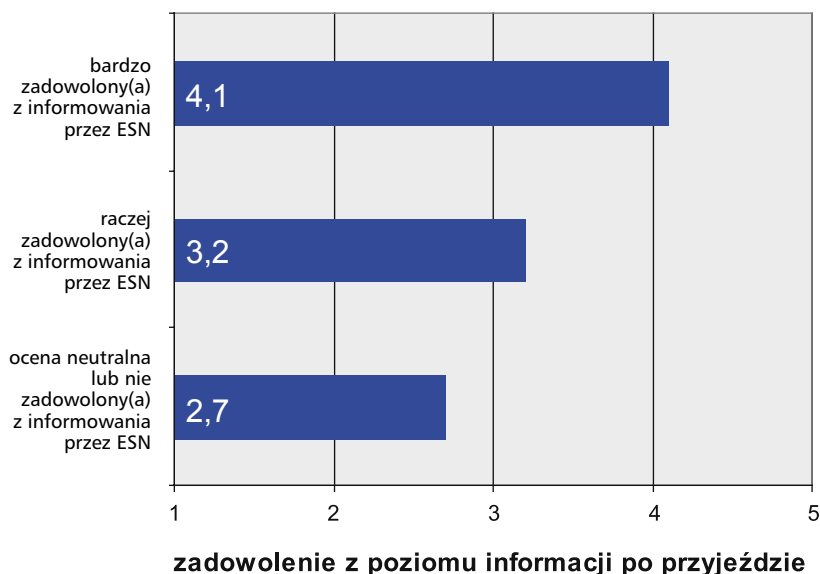
Działanie ESN miało największy wpływ na zadowolenie z praktycznego wymiaru pobytu na stypendium. Ilustruje to wykres 15.

Wykres 15. Zależność między zadowoleniem z wymiaru praktycznego pobytu w Polsce i zadowoleniem z pomocy ESN. Liczba odpowiedzi: 79.

Tę samą prawidłowość można dostrzec na bardziej szczegółowym poziomie. Wykres 16 pokazuje silną zależność między zadowoleniem studenta z pomocy ESN a zadowoleniem z poziomu informacji dostarczanych mu po przyjeździe (jeden z aspektów pobytu).

Wykres 16. Zależność między zadowoleniem z poziomu informacji otrzymanych po przyjeździe i zadowoleniem z poziomu informowania przez ESN po przyjeździe. Liczba odpowiedzi: 67.

Podsumowując, dla niektórych aspektów studiowania rola organizacji studenckiej jest wyjątkowo ważna. Przede wszystkim dobra współpraca między uczelnią a organizacją ma znaczny wpływ na zadowolenie studentów ze stypendium. Dlatego też wysoka jakość pomocy oferowanej studentom zagranicznym przez organizację studencką leży w interesie uczelni dbającej o studentów zagranicznych.

REKOMENDACJE

Wyniki badania pozwalają na sformułowanie następujących rekomendacji dla polskich uczelni przyjmujących studentów zagranicznych:

1. Każdy z aspektów wymiany – praktyczny, akademicki i społeczny – powinien być brany pod uwagę podczas prowadzenia wymiany studentów (więcej – str. 29).
2. Organizacje studenckie odgrywają bardzo istotną rolę w zwiększaniu zadowolenia studentów zagranicznych z pobytu na stypendium. W związku z powyższym, sprawne i efektywne działanie organizacji studenckich leży w interesie uczelni (więcej – str. 33).
3. Jak wynika z opinii studentów czynnikami odróżniającymi Polskę od krajów Zachodniej Europy są: postrzeganie jej jako kraju słabo znanego oraz niższe koszty utrzymania. Fakt ten może być punktem wyjścia przy budowaniu wizerunku zarówno poszczególnych uczelni, jak i przy promocji studiowania w Polsce (więcej – str. 25).
4. Ze względu na stosunkowo ograniczony zasięg znajomości języka polskiego wśród obcokrajowców, wskazane jest wspieranie różnych form bezpośredniej współpracy między studentami polskimi i zagranicznymi, np. poprzez organizowanie tzw. tandemów (czyli wzajemnej nauki języków obcych przez polskich i zagranicznych studentów). Taka forma kontaktu jest atrakcyjna dla obu stron: oprócz możliwości nawiązania znajomości zagranicznemu studentowi pomaga w aklimatyzacji, a studentowi polskiemu umożliwia komunikację w języku obcym (więcej – str. 19).
5. Warto zaoferować zagranicznym studentom możliwość praktyk oraz wolontariatu. Oferta taka powinna być skierowana także do osób nieznających języka polskiego (więcej – str. 21 i 29).

**YOUR STUDY ABROAD EXPERIENCE
(WERSJA ORYGINALNA)**

Dear Exchange Student!

The Erasmus Student Network aims to assist each and every exchange student by making their stay at universities in Europe and beyond as beneficial and as enjoyable as possible. We would like you to help us in achieving this by providing us with information about your experiences as an exchange student. **It will help us improve our services for those who will study abroad in the future.**

Please fill in the questionnaire below prepared by Erasmus Student Network and Petrus Communications. It consists of 4 parts, and should take about 15-20 minutes to complete. It is anonymous, so you can be totally honest.

WIN A TRAVEL VOUCHER WORTH 100 EUROS!

All those who fully complete the questionnaire, will have a chance to win one of 5 travel vouchers, each worth 100 Euros, for travel anywhere in Europe. Full details are provided at the end of the questionnaire.

PART 1. YOUR STAY AS AN EXCHANGE STUDENT

1. What is the name of university you are studying/studied at as an exchange student?
(please refer to your most recent exchange)

2. City where this university is located: _____

3. Country where this university is located: _____

4. When did you start your stay abroad? Month: ____ Year: ____

5. How long was the period of your stay there? _____ Months

6. Through which program did you study abroad?

- a) Socrates/Erasmus Program
- b) Other:

7. Why did you decide to study abroad as an exchange student?
 Choose a **maximum of three answers**.

- to improve my academic knowledge
- to study in a different educational system
- to have new experiences
- to learn about different cultures
- to have fun
- to meet new people
- to practice a foreign language
- to be independent
- to live in a foreign country
- to develop as a person
- to enhance future employment prospects
- other:

8. During your stay, did you:

a) take courses at the university	Yes	No	f) travel around the host country	Yes	No
b) work on your thesis	Yes	No	g) work	Yes	No
c) do an independent study	Yes	No	h) do an internship	Yes	No
d) take a language course	Yes	No	i) do volunteer work	Yes	No
e) do laboratory work	Yes	No	j) learn more about the culture of the host country	Yes	No

9. During your stay, did you communicate in:

a) the local language at the university	Yes	No	c) English at the university	Yes	No
b) the local language outside the university	Yes	No	d) English outside the university	Yes	No

- How well did you know the language of the country you studied in before arrival? (1=not at all, 5=very well)
- How well do you know the language of the country you studied in now, after your stay?

12. Amount of received grant/scholarship?

_____Euros/month

13. What part of your overall expenses did the grant cover?

- Almost all of my expenses (more than 80%)
- Most of my expenses (60-80%)
- Around half of my expenses (40-60%)
- Around a quarter of my expenses (20-40%)

- A small part of my expenses (less than 20%)

14. Please evaluate the following aspects of your stay

	very dissatisfied	rather dissatisfied	neither dissatisfied nor satisfied	rather satisfied	very satisfied
a) Courses at the university	1	2	3	4	5
b) Professors	1	2	3	4	5
c) University facilities	1	2	3	4	5
d) Local language courses at the university	1	2	3	4	5
e) Sufficiency of information prior to your studies abroad (from your home university)	1	2	3	4	5
f) Sufficiency of information while studying abroad (from your host university)	1	2	3	4	5
g) Help from International Office at the university	1	2	3	4	5
h) Financial situation	1	2	3	4	5
i) Contacts with local students	1	2	3	4	5
j) Contact with the host country's culture	1	2	3	4	5
k) Social life	1	2	3	4	5
l) The atmosphere of the city and country where the university is located	1	2	3	4	5

15. What is your overall level of satisfaction with your studies as an exchange student?

Very dissatisfied

1.	2.	3.	4.	5.
----	----	----	----	----

 Very satisfied

16. What is your overall level of satisfaction with your stay abroad as an exchange student?

Very dissatisfied

1.	2.	3.	4.	5.
----	----	----	----	----

 Very satisfied

17. Would you recommend a foreign exchange to your friends?

18. What is the most important thing you learned as an exchange student?

PART 2. ABOUT ERASMUS STUDENT NETWORK (ESN)

19. Have you ever heard of Erasmus Student Network?
 a) Yes
 b) No - Go to question 29
20. If yes, how did you learn about it?
 a) from a friend
 b) from an ESN section at my home university
 c) from the ESN section at the receiving university
 d) from my International Relations Office
 e) on the internet
 f) other:
21. Is there an ESN section at your home university?
 a) Yes
 b) No
 c) I don't know
22. Is there an ESN section at your host university?
 a) Yes
 b) No - Go to question 29
 c) I don't know - Go to question 29
23. During your stay as an exchange student, how often did you have contact with Erasmus Student Network?
 a) several times a week
 b) once a week
 c) several times a month
 d) once a month
 e) less than once a month
 f) never - Go to question 29
24. Please evaluate the help of ESN in the following areas.

	very dissatisfied	rather dissatisfied	neither dissatisfied nor satisfied	rather satisfied	very satisfied	I did not use (not applicable)
a) providing information before arrival	1	2	3	4	5	NA
b) providing information after arrival	1	2	3	4	5	NA
c) helping with finding accomodation before arrival	1	2	3	4	5	NA
d) helping with finding accomodation after arrival	1	2	3	4	5	NA

e) helping with settling in a new place (visa, banking)	1	2	3	4	5	NA
f) intervening on your behalf when having problems	1	2	3	4	5	NA
g) getting in contact with local students	1	2	3	4	5	NA
h) getting in contact with other exchange students	1	2	3	4	5	NA
i) helping to understand more about the culture of the host country	1	2	3	4	5	NA
j) practicing your foreign language skills	1	2	3	4	5	NA

25. Please evaluate the services of ESN

	very dissatisfied	rather dissatisfied	neither dissatisfied nor satisfied	rather satisfied	very satisfied	I did not use (not applicable)
a) buddy/mentor/tutor system	1	2	3	4	5	NA
b) tandem project/language exchange program	1	2	3	4	5	NA
c) organising trips and visiting tours	1	2	3	4	5	NA
d) organising parties and informal meetings	1	2	3	4	5	NA
e) informing about upcoming events	1	2	3	4	5	NA
f) helping with finding a job	1	2	3	4	5	NA

26. Did ESN help you in any other way? How? In what area?

27. Were there any areas/issues where ESN could have provided you with additional assistance, but did not do so? Please explain.

28. What is your overall level of satisfaction with the help provided by the Erasmus Student Network?

Very dissatisfied

1.	2.	3.	4.	5.
----	----	----	----	----

 Very satisfied

29. Was there any other student organisation at your host university helping exchange students?

(please refer to the one that helped you most)

a) Yes - name of organisation:

b) No - go to question 36

c) I don't know - go to question 36

30. During your stay as an exchange student, how often did you have contact with this organisation?

- a) Several times a week
- b) Once a week
- c) Several times a month
- d) Once a month
- e) Less than once a month
- f) Never - go to question 36

31. Please evaluate the help of this organisation in the following areas:

	very dissatisfied	rather dissatisfied	neither dissatisfied nor satisfied	rather satisfied	very satisfied	I did not use (not applicable)
a) providing information before arrival	1	2	3	4	5	NA
b) providing information after arrival	1	2	3	4	5	NA
c) helping with finding accomodation before arrival	1	2	3	4	5	NA
d) helping with finding accomodation after arrival	1	2	3	4	5	NA
e) helping with settling in a new place (visa, banking)	1	2	3	4	5	NA
f) intervening on your behalf when having problems	1	2	3	4	5	NA
g) getting in contact with local students	1	2	3	4	5	NA
h) getting in contact with other exchange students	1	2	3	4	5	NA
i) helping to understand more about the culture of the host country	1	2	3	4	5	NA
j) practicing your foreign language skills	1	2	3	4	5	NA

32. Please evaluate the services of this organisation:

	very dissatisfied	rather dissatisfied	neither dissatisfied nor satisfied	rather satisfied	very satisfied	I did not use (not applicable)
a) buddy/mentor/tutor system	1	2	3	4	5	NA
b) tandem project/language exchange program	1	2	3	4	5	NA
c) organising trips and visiting tours	1	2	3	4	5	NA
d) organising parties and informal meetings	1	2	3	4	5	NA
e) informing about upcoming events	1	2	3	4	5	NA
f) helping with finding a job	1	2	3	4	5	NA

33. Did this organisation help you in any other way? How? In what area?

34. Were there any areas/issues where this organisation could have provided you with additional assistance, but did not do so? Please explain.

35. What is your overall level of satisfaction with the help provided by this student organisation?

Very dissatisfied

1.	2.	3.	4.	5.
----	----	----	----	----

 Very satisfied

36. If you didn't use assistance of ESN or any other student organisation, explain why.

- a) I didn't know they existed
- b) I didn't know how to contact them
- c) I didn't know how they could help me
- d) I didn't need help
- e) Other:

37. If you didn't use assistance of ESN or any other student organisation, do you think there were any areas/issues where you would have liked to get help?

PART 3. FUTURE MOBILITY

38. What was the longest period you had spent abroad alone before going on exchange?
- a) I had never stayed abroad alone before
 - b) less than a week
 - c) from a week till a month
 - d) from a month till 6 months
 - e) more than 6 months

39. Would you consider moving to a foreign country?

If you do not consider moving to a different country go to question 42.

40. Where? _____

41. For how long?

- a) permanently
- b) long time, but not permanently
- c) for a short time

42. Do you plan to continue your studies in a foreign country?

If you do not consider continuing your studies in the different country go to question 44.

43. Where? _____

44. Do you have any other plans to work, travel, or live abroad? Describe them in a few words.

45. Would you consider being in a serious relationship with a person from a foreign country?

PART 4. PERSONAL INFORMATION

46. Age: _____

47. Gender:

- a) female
- b) male

48. Country of birth: _____

49. Home university: _____

50. City where your home university is located: _____

51. Country where your home university is located: _____

52. Major/area of studies: _____

53. Year of study at your home university: _____

54. Level/type of studies:

- a) BA (3-4 years)
- b) MA (5-6 years)
- c) PhD, doctoral studies

55. Year of graduation: _____

56. Are you a disabled student?

- a) Yes
- b) No

57. Are you married?

- a) Yes
- b) No

58. Who in your family has a higher education degree? (such as a university degree)

- a) Mother
- b) Father
- c) Both
- d) None

59. Which phrase below best describes the area where your family lives?

- a) A big city
- b) The suburbs of a big city
- c) A town or a small city
- d) A country village
- e) A farm or home in the countryside

60. How would you describe your family's income?

- a) Above my country average
- b) Average
- c) Below my country average

THANK YOU FOR FILLING OUT THE QUESTIONNAIRE!!!

Aneks 2. Literatura

1. Carvalho P. de (1990), *Studenci obcokrajowcy w Polsce*, Warszawa, IS UW
2. Davis M. T. (2003), *Atlas of Student Mobility*, Institute of International Education, New York
3. European Commission (2000), Survey into the socio-economic background of Erasmus students, Report published by Directorate General for Education and Culture
4. European Commission (2005), What is Socrates/Erasmus Programme, http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/what_en.html, 27.09.2005
5. European Commission (2006), A new generation of EU programmes for education and training, culture, youth and the audiovisual sector in 2007-2013 http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/newprog/index_en.html
6. European Commission (2006b), Erasmus: university exchanges expand rapidly among the new Member States, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/319&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>
7. Figlewicz R., Williams J. (2005), *How satisfied are Erasmus Students?* Paper presented to the 27th ANNUAL EAIR FORUM 28 to 31 August, Riga, Latvia
8. Godlewska J. (2004), Studenci jako szczególna grupa emigrantów, *Polityka Społeczna* XXXI (360), Warszawa
9. Hadis H. Benjamin (2005), Gauging the impact of study abroad: how to overcome the limitations of a single-cell design, *Assessment & Evaluation in Higher Education*, Vol. 30, No. 1, February, p. 3-19, Carfax Publishing
10. Krupnik S., Krzaklewska E., Tałach M. (2005), *Research report: Jagiellonian University as seen by International Students* (manuscript).
11. Krzaklewska E., Krupnik S. (2005), *New Services For International Students: Case Study of the Jagiellonian University in Krakow, Poland*. Paper presented during the conference Future of the Social Services for Students, Leuven Catholic University, April, Leuven, Belgium, http://www.kuleuven.ac.be/congres/pdf/krzaklewska_krupnik.pdf

12. Krzaklewska E., Krupnik S. (2005), *The experience of studying abroad for exchange students in Europe. Research Report*, Erasmus Student Network, Brussels.
13. Maiworm F., Teichler U. (1996), *Study Abroad and Early Career. Experiences of Former ERASMUS Students*, Higher Education Policy Series 35, ERASMUS Monograph No.21, Jessica Kingsley Publishers, London and Bristol, Pennsylvania
14. Mucha J. (2000), Studenci zagraniczni a sytuacja kontaktu kulturowego, *Przeгляд Polonijny*, Rok XXVI, zeszyt 1/2000, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków
15. *Oswajanie chrząszcza w trzcinie czyli o kształceniu cudzoziemców w Instytucie Polonijnym Uniwersytetu Jagiellońskiego* (1999)., W. Miodunka, J. Rokicki (eds). Kraków, Universitas.
16. Sam D. L. (2001), Satisfaction with life among international students: An exploratory study, *Social Indicators Research*, Volume 53, No. 3, March
17. Saryusz-Wolski T., Figlewicz R., Antosiak A., Wodnicka D., Ciołkiewicz P. (2003), *Jak studiuje się w Polsce? Badanie zadowolenia Studentów Erasmuss 2001/2002*, Centrum Badań i Rozwoju Kształcenia Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, dostępne na stronie: www.socrates.org.pl/erasmus
18. Spencer-Rodgers J., McGovern T. (2002), Attitudes toward the culturally different: the role of intercultural communication barriers, affective responses, consensual stereotypes, and perceived threat, *Int. J. of Intercultural Relations* 26, s. 609-631
19. Teichler U. (ed.) 2002, *ERASMUS in the SOCRATES Programme. Findings of an Evaluation Study*. ACA Papers on International Cooperation in Education. Lemmens, Bonn
20. Wit, H. de (2002), International mobility, European trends and perspectives, in; B.M. Kehm, H.de Wit (eds), *Internationalization in higher education. European responses to the global perspective*, EAIE and EAIR

Aneks 3. Więcej o Erasmus Student Network

Erasmus Student Network (ESN) to największa europejska organizacja studencka wspierająca międzynarodową mobilność w szkolnictwie wyższym. Jesteśmy organizacją non-profit, nasza działalność opiera się na pracy studentów-wolontariuszy pomagających swoim rówieśnikom przebywającym na wymianie zagranicznej. Obecnie nasza sieć liczy ponad **220 sekcji** działających na uczelniach wyższych w 28 krajach Europy oraz w Maroku. Około **10 tysięcy studentów** pomaga rocznie blisko **150 tysiącom** swoich kolegów z zagranicy.

Cele ESN:

- promowanie i ułatwianie integracji studentów zagranicznych w nowym środowisku,
- reprezentowanie potrzeb i oczekiwań studentów zagranicznych na poziomie lokalnym, narodowym i międzynarodowym,
- udzielanie informacji o programach wymian zagranicznych i mobilności studentów.

Działalność ESN na trzech poziomach:

- **Zarząd Międzynarodowy** z siedzibą w Brukseli zajmuje się reprezentowaniem potrzeb studentów w kontaktach z instytucjami europejskimi oraz koordynowaniem ogólnoeuropejskich projektów ESN, takich jak m.in:
 - **ESN Survey** – badanie potrzeb i opinii studentów międzynarodowych z całego świata,
 - **ESN Card** - karta członkowska i zniżkowa używana przez ponad 30 tys. studentów w całej Europie,
 - **ESN Factory** – profesjonalne szkolenia dla członków ESN podnoszące ich kwalifikacje w pracy w organizacji pozarządowej.
- **Zarząd Narodowy** wspiera działalność sekcji poprzez koordynowanie projektów krajowych, kontakty z instytucjami zajmującymi się wymianą międzynarodową (jak n.p. Agencje Narodowe Programu Socrates) oraz pośredniczy w kontaktach między sekcjami a międzynarodową strukturą ESN.
- **Sekcje lokalne**, działające przy uczelniach i prowadzone przez lokalnych studentów, aktywnie wspierają przyjeżdżających studen-

tów zagranicznych poprzez organizowanie ich czasu wolnego, programów językowych oraz angażują się w promocję programów wymian i stypendiów zagranicznych na swojej uczelni.

Dzięki swoim projektom sekcje Erasmus Student Network nie tylko wspierają uczelnie w opiece nad przyjeżdżającymi studentami, ale również przyczyniają się do zwiększenia satysfakcji studentów z pobytu na stypendium oraz umocnienia wizerunku uczelni jako miejsca przyjaznego studentom międzynarodowym. Dane z dorocznego sondażu ESN Survey udostępniane przez organizację ułatwiają ewaluację działalności uczelni na tym polu.

Obecnie Erasmus Student Network w Polsce liczy 21 sekcji, działających przy następujących uczelniach:

- Uniwersytet Warszawski, Szkoła Główna Handlowa, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Collegium Civitas, Akademia Medyczna, Wyższa Szkoła Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie
- Politechnika Gdańska, Uniwersytet Gdański, Akademia Medyczna w Gdańsku
- Uniwersytet Jagielloński, Akademia Ekonomiczna w Krakowie
- Uniwersytet Wrocławski, Politechnika Wrocławska
- Politechnika Poznańska, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Politechnika Częstochowska
- Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
- Uniwersytet Łódzki
- Akademia Ekonomiczna w Katowicach
- Politechnika Opolska
- Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Aby nawiązać współpracę z ESN Polska lub założyć nową sekcję prosimy o kontakt z Narodowym Reprezentantem Polski pod adresem poland@esn.org. Zapraszamy również do odwiedzenia naszych stron internetowych www.esn.org i www.esn.pl.

Spis tabel

Tabela 1. Wykaz krajów, w których znajdowała się uczelnia macierzysta studenta.	11
Tabela 2. Dziedziny studiów reprezentowane przez studentów Erasmusa w Polsce.	13
Tabela 3. Uczelnie, na których studiowali respondenci.	14
Tabela 4. Zadowolenie z aspektów pobytu ściśle związanych z danym krajem	26

Spis wykresów

Wykres 1. Dochody rodzin studentów Erasmusa przyjeżdżających do Polski w porównaniu do dochodów rodzin stypendystów Erasmusa w Europie. 12	
Wykres 2. Powody wyjazdu za granicę studentów przebywających w Polsce	15
Wykres 3. Motywacja członków grupy nastawionej akademicko i pozaakademicko	16
Wykres 4. Studiowanie w Polsce – najczęstsze zajęcia studentów	18
Wykres 5. Procent studentów o określonej znajomości języka polskiego przed i po pobycie na stypendium Erasmusa	19
Wykres 6. Komunikowanie się na uczelni i poza uczelnią po angielsku i po polsku.	20
Wykres 7. Jaką część kosztów pobytu w Polsce pokryło stypendium?	22
Wykres 8. Zależność między średnią wysokością stypendium a pokryciem kosztów wymiany.....	23
Wykres 9. Odpowiedzi na pytania o zadowolenie w grupach studentów różniących się motywacją	24
Wykres 10. Średni poziom zadowolenia z 12 aspektów studiowania	25
Wykres 11. Ocena atmosfery miasta i kraju, w którym mieści się uczelnia – średnie ocen dla miast, których dotyczyło dziesięć lub więcej odpowiedzi.....	27
Wykres 12. Zadowolenie grup studentów o różnych motywacjach.....	28
Wykres 13. Częstotliwość kontaktowania się z sekcją ESN.....	30
Wykres 14. Ocena poszczególnych aspektów pomocy ze strony ESN.	31
Wykres 15. Zależność między zadowoleniem z wymiaru praktycznego pobytu w Polsce i zadowoleniem z pomocy ESN.....	32
Wykres 16. Zależność między zadowoleniem z poziomu informacji otrzymanych po przyjeździe i zadowoleniem z poziomu informowania przez ESN po przyjeździe. .33	